

BILISTAGE, rei dels ilergetes

Qui era aquest home que la Història ens presenta com a rei dels ilergetes, després de la mort heroica dels germans Indíbil i Mandoni? D'on havia sortit? Era un altre germà d'Indíbil? Era un parent seu? Era un membre de la noblesa? Era un capità del seu exèrcit?

La dramàtica mancança de dades sobre aquella època ens deixa en una buidor infinita, i ens obliga a recollir les escasses referències que ens en dona Titus-Livi (*Hist. Rom.*, Llibre XXXIV). Cap altre historiador no en parla. I, aquest, ho fa encara des de lluny i indirectament, quan escriví la seva obra monumental per encàrrec d'August, dos segles després d'ocórrer els fets. No sabem si Polibi se n'ocupà, perquè aquesta part de la seva història s'ha perdut durant la turbulent Edat Mitjana.

Quan ens apareix el rei Bilistage feia ja més de deu anys que Indíbil i Mandoni eren morts. Però hi ha un fet important: la seva presència i, sobretot, el seu títol de "rei dels ilergetes" ens prova que Ilerda continuà existint i que el poble ilergeta vivia i mantenia el seu territori. Així, doncs, no solament les terres no havien perdut la independència sinó que persistia també la institució reial, que coronava la puixança de la col·lectivitat, la presència de la jerarquia i la força dels usos i de les tradicions.

Malauradament, la tragèdia viscuda era massa recent per a poder aixecar el cap, i el dol cobria encara tots els cors. Deu anys són un lapse massa limitat per a permetre el renovellament de totes les energies i de la personalitat d'un poble. I així trobem el nou rei, aquest Bilistage obscur, ple de recels i molt circumspecte. Ben present sempre la dissort que pesava damunt el seu poble, sense oblidar mai la severa lliçó rebuda, el nou rei dels ilergetes es mostrà cautelós i temorenc.

La desolació regnà, durant aquells anys, entre els ilergetes. La pèrdua de llurs prínceps els deixà submisos en una atmosfera de terror.

La por dominava llurs esperits. No per això Roma podia dir ja que la península estava sotmesa. Els generals se succeïen, portaven a cap operacions de càstig, en les quals calia comptar l'extermini de desenes de milers d'homes i la destrucció de viles senceres. La mort senyorejaven arreu.

També regnava el robatori. Els romans venien a la península i, en un espai de dos anys, procuraven acaparar quantitats importants de monedes per tal d'aconseguir que el Senat els atorgués el Triomf. Hèlvius lliurà al Tresor romà 14.732 lliures d'argent en lingots, 17.023 en monedes amb la impressió d'un carro de dos cavalls, i 120.438 en plata d'Osca. Q. Minúcius diposità al Tresor 34.800 lliures d'argent en lingots, 78.000 en monedes amb la impressió d'un carro de dos cavalls, i 278.000 en plata d'Osca.

Però la guerra continuà encesa a tota la península i els romans eren rebuts, encara, com a enemics. Això no obstant, igual com si de cop i volta els ilergetes es trobessin absents o bé lligats de peus i mans després de la mort d'Indíbil i Mandoni, no solament no els veiem continuar la lluita al costat dels altres pobles ibèrics sinó que adopten una posició callada i freda. El nou rei Bilistage cerca la protecció romana i està decidit a no passar al primer pla. Està resolt a guarir les ferides anteriors i a mantenir-se al marge de tota baralla.

El cònsol Pòrcius Cató arriba aleshores a Empòrion. Feia més de dos lustres que Indíbil i Mandoni eren morts. Bilistage, rei dels ilergetes, li envia tres ambaixadors, un dels quals era un dels seus fills, per a fer-li saber "que es trobaven assetjades les seves places fortes, i que ell no tenia cap esperança de resistir si els romans no li acordaven un socors. Tres mil homes —digué— serien prou per a salvar la situació i, si ell rebia aquest reforç, els enemics s'allunyarien".

El cònsol Cató li respongué “que se sentia corprès pels seus perills i els seus temors, però que no tenia prou forces per a poder, sense perill i en presència d'un nombrós exèrcit amb el qual li calia enfrontar-se cada dia, separar-ne una part, disminuint així els seus recursos”. Davant d'aquesta resposta els ambaixadors caigueren als genolls del cònsol i li suplicaren, amb les llàgrimes als ulls, que no els abandonés en unes circumstàncies tan crítiques. “Si els romans els rebutjaven —afegiren—, a qui podien adreçar-se? Ells no tenien d'altres aliats, d'altres protectors en aquest món. Haurien pogut substreure's a aquest perill si haguessin volgut traïr llur fe i fer causa comuna amb els rebels. Però no s'havien deixat espantar per les amenaces ni tampoc pels mitjans de terror, perquè ells comptaven trobar en els romans un ajut i una protecció assegurada. Si no fos així i el cònsol rebutgés llurs pès, prendrien aleshores els déus i els homes per testimonis que seria ben a desgrat seu que es veurien obligats a fer defecció per tal d'evitar la trista sort de Sagunt; preferien sucumbir amb la resta dels pobles ibers abans de morir tots sols.”

Aquest relat de Titus-Livi (cap. XI) demostra encara una gran dignitat en els ambaixadors ilergetes. Però, portaren a cap aquesta amenaça? Se sumaren, en un esforç desesperat, amb els altres indígenes contra els romans? És difícil de creure-ho perquè Cató els enganyà i, també, perquè els prengué el fill de Bilistage i el guardà com un ostatge. Però, seguim el relat de l'historiador de Pàdua, l'únic cronista que parla de Bilistage.

“El cònsol (cap. XII) els deixà aquell dia sense resposta, però, durant la nit següent, dos pensaments l'agitaren. Ell no volia abandonar els seus aliats ni afeblir el seu exèrcit. Temia de veure's obligat a diferir el combat o a exposar-se si el lliurava. I prengué la decisió de no disminuir les seves forces i d'entretenir els seus aliats amb una vana il·lusió. Sovint, pensava, les aparences reeixien millor que la realitat, sobretot en la guerra; aquell qui comptava amb una promesa tenia tanta confiança com si es veiés, en efecte, socorregut, i trobava en les seves esperances i en el seu coratge un mitjà de salvació. L'endemà respongué als ambaixadors que, malgrat el temor que tenia d'afeblir

les seves forces en prestar-los el seu ajut, pensaria més en els perills de llur posició que no pas en el seu propi perill. Féu ordenar al terç dels soldats de cada cohort de coure de pressa el seu pa per a transportar-lo a bord. Les naus calia que es trobessin aparellades al tercer dia. Dos dels ambaixadors foren encarregats de comunicar aquestes disposicions al rei Bilistage i als ilergetes; el fill del príncep fou tractat amb amabilitat i omplert d'obsequis, pel cònsol, que el guardà a prop seu. Els enviats no partiren sinó després que hagueren vist els soldats embarcats; i pregonaren, doncs, aquesta notícia com a positiva, i llurs conciutadans, a l'igual que els enemics, estigueren convençuts que el socors promès pels romans arribaria.”

En el cap. XIII, Titus-Livi acaba el relat amb aquestes paraules: “El cònsol, jutjant que aquestes demostracions eren suficients, féu baixar de nou els seus soldats a terra.”

Ja no hem trobat cap altra al·lusió a l'episodi de referència, ni tampoc al rei Bilistage, al seu fill ni als ilergetes. La sort d'Ilerda ens és, a partir d'aquí, desconeguda. El cònsol Cató emprengué, des d'Empòrion, la conquesta de tots els pobles situats ençà de l'Ebre i els sotmeté. Roma s'havia proposat decididament de dominar la península ibèrica.

I Bilistage? Aquest rei dels ilergetes, probable successor d'Indíbil, apareix en la Història com un meteor. És el darrer signe de vida del corajós poble ilergeta.

Nota: Després d'escriure aquest article hem trobat en una carpeta dues altres referències sobre Bilistage. Les dues pertanyen a l'historiador del segle XVII Dídac Monfar i Sors, i són tretes del seu llibre *Història dels comtes d'Urgell*. Les donem a continuació:

“Era príncep o rei dels ilergetes un cavaller al qual Livi anomena Bilistage, i segons conjectura havia heretat els estats de Mandoni i Indíbil, o s'hauria casat amb alguna de les filles d'aquest.”

“Bilistage, en temps dels romans, que les històries anomenen rei de Balaguer.”

A quines històries al·ludeix Monfar? Això podria ésser el tema d'un altre article.

J. B. Xuriguera